

דף קיא.

ש"מ קסבר רב וכו' קטנה קנויה ואינה קנויה וכו'.

תוכן עיניים

- א. בענין גדר קטנה דקנויה ואינה קנויה.
 ב. בענין גדר קנין חרשת דקנויה ומשורת.
 ג. בענין נודרת הנאה מהיבם, ואי נאסרה.

א] בענין גדר אישות דקטנה דנקראת 'ספק קנויה כולה ספק אינה קנויה כלל' כמבואר ברש"י. מספר מאמר יבמין.

- א. הנה בהא דקתני במתניי דכשנפלו קטנה וחרשת ליבום אין ביאת אחת פוטרת חבירתה, מבואר בסוגיין הטעם משום דהקטנה היא 'ספק קנויה' לגמרי, וספק 'אינה קנויה כלל', ולכן לא מצי פטרה להחרשת דלמא אינה קנויה [וחרשת אינה פוטרת הקטנה משום דאינה קנויה לגמרי אלא במקצת, ושפיר לא פטרה לקטנה דיתכן דהוי קנויה לגמרי, ויתבאר גדרו להלן].
- ב. וצ"ב הך מילתא דקנויה ואינה קנויה, מהכ"ת יתקנו רבנן ספק קידושין, ועוד צ"ב דלכל עניני אישות אינו ספק קידושין, וכן לתרומה דבנשאת לכהן הרי היא מותרת בתרומה ואינו ספק ומ"ש דלגבי יבום הוי ספק, וכן תמה בקר"א.
- ג. דרך א. ובעיקר צד הספק דאינה קנויה כלל, פירשו רוב המפרשים [מאירי, ריא"ז בשלטי"ג, קר"א, ערוך השלחן, ועוד] דהוא משום דשמא תמאן ותיעקר הקידושין למפרע, ונמצא דבכל משך נשואין נקראת אישות דקטנה 'קנויה ואינה קנויה'.
- ד. אולם א"א לפרש דהוי ספק במציאות דלמא תמאן הך קטנה, דהא ב' קטנות שנפלו מבעל אחד הרי ביאת אחת מהן פוטרת צרתה [כדתנן במתניי], ואם הספק הוא במציאות שמא תמאן א"כ ניחוש שמא אחת תמאן והשניה לא תמאן, ועוד הא הכא מיירי דכבר מת וכבר א"א לה למאן ונתברר דלא מיאנה, ולכן צ"ל דהוי ספק בעצם הקידושין דכיון שהיא מקודשת באישות שהיא יכולה למאן, לכן תקנו בעיקר גדר הקידושין שיהא דינו כקנויה ואינה קנויה.
- ה. ואכתי צ"ב מ"ט לגבי מציאתה ומעשה ידיה והפרת נדרים ואכילת תרומה לא הוי ספק קידושין, וכן הא דהותרה ביאתה ואינה ביאת זנות לא הוי ספק, ולגבי יבוי"ח הוי כספק גמור, ותי' במאמר יבמין וז"ל והביאור, דהגדר בהך ספק דכבר מתחילת הנשואין דנים את המצב כספק מחמת ששייך עקירה של מיאון, וא"כ ה"מ לדברים שיעקרו ע"י המיאון כיבום וקרובים, דאם תמאן לא יהיה יבום ולא יהיה איסור קרובים, אבל דינים שגם אחרי המיאון יעקרו רק מכאן ולהבא ולא למפרע, לא הוי ספק דהרי גם אם תמאן המציאה והמעשה ידים שעד המיאון שייכים לו ולכן לגבי זה לא הוי ספק קידושין, עכ"ל. [ויל"ע להגר"ח דכל עיקר המיאון הוא רק מכאן ולהבא, א"כ איך נפרש קנויה ואינה קנויה].
- ו. הרמב"ם כתב (הל' יבוי"ח פ"ה הכ"ג וכ"ד) וז"ל קטנה שראויה למאן והחרשת, אע"פ שקידושי שתייהן מדברי סופרים כמו שבארנו, שני מיני קידושין הן, קטנה יש לה קידושין כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר וקידושיה תלויין עד שתגדיל, וחרשת תקנו לה נישואין כדי שלא תשאר פנויה לעולם, לפיכך אם היו כל היבמות הבאות מבית אחד קטנות או חרשות ביאתה של אחת מהן פוטרת את כולן: היתה אחת חרשת ואחת קטנה אין ביאת אחת מהן פוטרת את צרתה, עכ"ל.
- ז. והקר"א ביאר דברי הרמב"ם עפ"י סוגיין דכיון דקטנה קידושיה תלויין האם תמאן או לא לכן הוי קנויה ואינה קנויה, ובזה שונה מחרשת דתקנו נושאין ודאם.
- א. דרך ב. אמנם בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' אלף ר"ד) ביאר הא דקטנה קנויה ואינה קנויה שהוא ספק בעיקר תקנת חז"ל:
- ב. וז"ל דע כי קנויה ואינה קנויה שאמרו, לומר דמספקא להו אם תקנו לה לקטנה נישואין גמורים מדבריהם, הואיל ואתיא לכלל דעה ונשואין דאורייתא והרי היא קנויה אצלו בלא שיעור כאשת איש דעלמא אלא שיוצאה במיאון, וא"כ מן הדין ביאתה או חליצתה פוטרת את חבירתה החרשת וכו', או שמא נישואין שתקנו לקטנה וכו' הרי היא כמטיילת עמו בחצר ואינה קנויה כלל והלכך אינו בדין שתפטור ביאתה וכו', עכ"ל.
- ג. ומבואר דהספק הוא אי תקנו לה קידושין גמורים מדרבנן, או דלא תקנו לה קידושין כלל, ותמוה דהא נתלקו בזה ר' אליעזר ור' יהושע לעיל (דף קח.) ולר"א כיון דהוי כמטיילת עמו בחצר לכן אינה אוכלת בתרומה אע"ג דנשאת לכהן, אולם אנן קי"ל דהיא אוכלת בתרומה והוא זוכה בפירותיה וכו' ואיך כתב דלא תקנו נשואין אלא כמטיילת בחצר.
- ד. וצ"ל דנקט דר' יהושע הודה לר"א דבעיקר שורש הקידושין אינו חל כלום והוי כמטיילת עמו בחצר, ורק דתקנו כל 'דיני נשואין' כאילו היא נקנית לו, אולם אין זה אלא לגבי עצם הדינים, אבל בשביל נפילת יבום דתלוי בעצמות האישות, האם היה ביניהם אישות גמורה או לא, ע"ז שפיר יתכן דהוי כאינה קנויה כלל ודו"ק.
- ה. לדרך הרשב"א מיושב למה כל קטנות הם ספק אחד, ואם בא על קטנה אחרת היא פוטרת קטנה חבירתה, דהא לפי"ז אינו תלוי אם עתידה למאן ואין זה סיבת הספק, אלא בעיקר תקנת חז"ל. ויש הוכחה לזה דהגמ' צידד להיפוך דחרשת קנויה ואינה קנויה ולא בקטנה, והרי ליכא מיאון בחרשת ואעפ"כ שייך דינא דקנויה ואינה קנויה ודו"ק היטב.

ב] בענין הא דחרשת הוי 'קנויה ומשוירת' צ"ב מהו גדר השיור, וגם למה קטנה חזקה יותר דיתכן דהוי קנויה לגמרי.

- א. הנה ר' חסדא הוכיח מרב דקטנה הוי קנויה ואינה קנויה, ופרש"י ספק קנויה כולה, ספק אינה קנוייה כלל, אבל חרשת הוי ודאי קנויה במקצת, [ולכן כל אחת לא מצי פטרה חבירתה] וצ"ב א' מהו גדר שיור דקנינה, ב' ולמה נגרעה דינה מקטנה.
- ב. וכבר נתעורר החזו"א לבאר גדר שיורא דחרשת וכתב (אה"ע סי' קל"ד דף ח: סק"ח) דאין לפרש דהוי שיור גמור בחלק של האשה דלמה יתקנו חכמים קידושין בשיור, ועוד דזהו דבר דליתא בקידושי דאורייתא [כדילפינן בגיטין פב: ויצאה והיתה], ועוד העיר דאם היה שיור גמור בקידושיה נימא דתופסין בה קידושי שני [ועיין להלן עוד בענין זה].
- ג. ולכן כתב החזו"א לפרש וז"ל אלא הכי פירושו קנויה ומשוירת שלא תפשה כל כח קידושין דעלמא, וחרשת קדושיה בצירי מקידושי פקחת, והלכך אי קטנה קנויה אין ביאת חרשת פוטרתה שאינה בת מינה שהחרשת בצירי במינה בקידושיה וקטנה קידושיה שלמין, עכ"ל. והיינו דעשו קלישות בהקידושין, ולא שיש איזה שיור בהקידושין.
- ד. אולם מצינו מבוכה גדולה בזה, דעיין בבית שמואל (סי' מ"ד סק"א) שכתב דאם פקח קידש חרשת, ובא פקח אחרת וקידשה תופסין קידושי שניהם, וביאר הטעם דאע"ג דגם קידושין של השני הוא מדרבנן, הרי מצינו במקדש בפני עדים פסולים מדרבנן דתופסין גם קידושי שני.
- ה. ובערוך השלחן (שם) הסכים לדינא דהב"ש דקידושי שני תופסין, אולם הוסיף דאפילו מי שחולק לגבי פסולי עדות, מ"מ יודה בזה, דהרי החרשת קנויה ומשוירת, וכיון שיש שיור בקנייתה ממילא תופסים בה קידושי שני ג"כ מדרבנן כדמצינו בשאר אופנים שיש שיור בהקידושין. ומוכח דנקט דהוי שיור כפשוטה כבשאר מקומות בש"ס.
- ו. ומבואר דנחלקו האחרונים האם הוי שיור פשוטה דיתפס בו קידושי שני או לא, דהחזו"א פשיטא ליה דלא תפיס בה קידושין אחרים והוי רק כקידושין קלושין, ולהערוך השלחן הרי הוי שיור פשוטה דתופסין בה בה קידושי שני.
- ז. והא דקטנה יש בה צד דקנויה לגמרי בלא שיור משא"כ חרשת, פ"י המאירי ואחרונים משום דיש לה דעת יותר חזקה מחרשת, ועוד כמש"כ הרמב"ם דעתידה לבוא לכלל גדלות, דהיינו כיון דהאישות תמשך לאישות גמורה לכן שפיר היא קנויה לגמרי מיד אם לא תמאן לבסוף, אבל חרשת אינו מגיע לעולם לאישות גמורה דאינו עומד שיהא לו דעת.

דף קיא: הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לה וכו'.

ג] דין הראשונים והאחרונים למה חולצת נימא 'כל העולה', ואם חכם יתיר נדרה האם יהא בה דין 'נאסרה': ספר מאמר יבמין.

- א. הרשב"א לעיל (דף ב.) ביאר הא דנודרת הנאה מהיבם אינה מתייבמת ולא אמרינן עדל"ת משום דאיסור נדר הוי ל"ת ועשה [לא יחל דבר, ככל היוצא מפיו יעשה] והקשה א"כ נימא דא"צ חליצה דכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה.
- ב. ות"י דכיון דאיסור דבר אחר גרם לה' לא מקרי בזה אינה עולה ליבום, ומזה הוכיח לבעלת תנאי דנקראת עולה ליבום.
- ג. והקשה האבנ"מ (סי' קע"ד בשם שעה"מ, ועוד) ל"ל טעמא דדבר אחר גרם לה להאסר, תיפוק ליה דהוי כחייבי לאוין ועשה דעולה לחליצה אף דאינה עולה ליבום (כמבואר לעיל דף כ:.) דנלמד מדכתיב 'יבמתו' דחולצת אע"ג דאינן עולין ליבום.
- ד. וכתבו האחרונים לייסד דיש ב' דינים בכל שאינו עולה ליבום אינה עולה לחליצה, חדא כל שאינו עולה 'לזיקת יבום' אינו עולה לזיקת חליצה וזהו דוקא בכרת דלא תפסי בה הקידושין דפקע הזיקה לגמרי, ושנית דין דכל שאינו עולה ליבום 'בפועל' וא"א לו לעשות היבום אז נאמר אינו עולה לחליצה [עיין קובה"ע סי' ה', וחי' ר' שמעון סי' ב', חזו"א סי' קכ"ב].
- ה. ולפי"ז הא דחיי"ל ועשה יש בהו חליצה אע"ג דא"א לייבם בפועל, היינו משום דליכא זיקת יבום כלל וכיון דליכא נפילה ליבום כלל ליכא פגם במה דאינן ראויין ליבום ושפיר חולצת, אבל נודרת דיש נפילה ליבום אז נימא כל העולה.
- ו. **נאסרה בנודרת:** בשו"ת תשב"ץ (ח"ב סי' ר"ס) דן לגבי מתני' דאשה שנדרה מהיבם דאינה מתייבמת משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, האם אמרינן בה דין 'נאסרה' ונ"מ אם אח"כ הותר הנדר ע"י חכם אם תהא מותרת להיבם.
- ז. וכתב התשב"ץ דכיון שכתבו התוס' (דף ב.) דבנדה לא שייך נאסרה משום דלא דמיא לאחות אשה שאיסורה משום קורבה דערויות אז ק"ו לנודרת. וכפשוטו כוונתו דאינו איסור קורבה דערויות [או י"א אינה אשה האסורה] דל"ש בה נאסרה.
- ח. והריב"ש (חדשות סי' ד') כתב דשייך בה נאסרה על נדר, ורק דחכם עוקר הנדר מעיקרא ולכן אין בה נאסרה, [והבית שמואל (סי' קס"ה סק"ד) הבין דליכא נאסרה בנודרת כיון דיש לה אופן להתיר איסורה ע"י שתלך לחכם, ועפי"ז אסר כשיש חרם דרגמ"ה].
- ט. המנ"ח (מצוה רע"ג) נסתפק בחיי"ל ועשה דחולצת אי יש בה נאסרה דהא עולין לחליצה ויש בהו זיקה, ותלה בספיקת הפרשת דרכים אי יש אשת אח בחיי"ל ועשה, דאי יש אשת אח שפיר יהא בהו נאסרה, ולפי"ז יש שהוכיחו מהתשב"ץ וריב"ש דיש אשת אח בחיי"ל ועשה, דאי ליכא אש"א אז מאי שייטא דנאסרה הא נאסרה הוא דהאש"א נשאר עולמית.